

solnce prepekalo, in glej, da ga preseješ, predno ž njim gnojiš, da mu najbolj sožgane kose odpraviš. Najbolje pa boš s šotnim pepelom opravil, ako ga z apnom mešaš. Za jaro žito, jaro rž, oves in ječmen ni ta pepel dober, ker preveč v slamo žene; tem večega priporočila je pa vreden za druge pridelke po jarini.

Kdor hoče s šotnim pepelom sadne vrte za zelenjavo in kuho gnojiti, ga ne sme koj frišnega iz peči jemati in ga ne na debelo posipati. Skušnje so pokazale, da si že oslabiljena drevesa, če se z imenovanim pepelom gnojé, jako opomorejo. Če pa pepela, ki si ga okrog dreves potresel, dež ali rosa ne pomoči, ga moraš s škropivnico poškopiti. Če je na vrtu debela in rodovitna, pri tem pa pregnojena zemlja, je vležan pepel najbolja pripomoč, prst zopet oživiti, da jame svojo dolžnost zopet čvrsto opravljati.

Če se šotni pepel po deteljšjih meseca svečana potrese, jim kaj dobro storí; posebno koristen je pa za grahorišča, katera obilo tega pepela za svojo rast potrebujejo. Na Angleškem gnojé s tem pepelom pogostoma tudi pesi, po katerem se prav dobro ponaša in jako debelí. Za senožeti in travnike ž njim gnojiti, ga mešajo s četrtim ali petim delom neugašenega apna, in jih spomladi, ki je za to najbolja dôba, ž njim potresujejo. — Posebno dober gnoj je ta pepel za nizke in močvirnate travnike. Na Nizozemji mešajo kmetovalci pepel iz šote tudi s človečjekom. Zato so napravljene v straniščih posode z nekoliko pepelom iz šote, kjer se nekoliko časa pusté, da se gnojna mešanca dobro povré in podela.

### Beseda živinorejcem.

V Goriškem „Gosp. Listu“ je priobčil učeni gosp. profesor Povše opomin tamošnim živinorejcem, ki so prejeli z državno subvencijo nakupljenih bikov žlahnih plemen. Ker je ta „beseda“ tudi prav „beseda“ vsem našim gospodarjem na Slovenskem, naj jo naznanimo tudi njim, ker se popolno vjema s tem, kar dr. Bleiweis uči v svoji knjigi: „umna živinoreja“. Tako-le se glasi:

Zopet je naše c. kr. kmetijsko društvo po deželi lepo število plemenskih bikov žlahnega plemena razdelilo gotovo z iskreno željo, da bi s tem povzdignilo ter zboljšalo našo domačo govedorejo. Vse to pa bomo dosegli, če bodo naši gospodarji-živinorejci tudi to svoje storili. I kaj ni dovolj, da je bik žlahne krvi? Ne, ne; on sam ne bo še požlahnil živine. Le preveč je še med živinorejci razširjeno mnenje, da, če dobimo žlahnega bika v deželo, je že vse storjeno, da se v kratkem prerodi vsa živina in da homo kmalu kovali cekine iz zboljšzne živine. A varamo se; vse mora sodelovati, potem je ubrano na pr. petje; tako tudi pri živinoreji. Bik mora biti sposoben, pa tudi krava mora biti sposobna za pleme in gospodar mora biti sposoben za živinorejca, to je, on mora ljubiti živino, ji pridno streči z dobro in obilno klajo in privoščiti ji zdrav, zračen in snažen hlev. Le ko se vse to vjema, smemo pričakovati boljše živine.

Kaj je živina za gospodarja posebno v teh za kmetovalce obupljivih osodepolnih časih, ni mi treba poudarjati. Edina zaslomba njegova je, katera ga še drži in podpira, da se ne zgrudi pod bremenom davkov in dolgov. Zato sledite dragi dragi gospodarji mojim sledečim nasvetom. Ako ste dobili v deželo ali v svojo občino lepega žlahnega bika, prevdarite, da tudi dosti odvisi lepo mlado od krave; izberite toraj le najboljšo domačo kravo in jo pustite k plemenu z žlahnim juncem. Če nimate v svojem lastnem hlevu nobene spo-

sobne krave, prodajte stare skorje in priložite par desetakov, da kupite drugo boljšo za pleme dobro kravo, in če se tudi za par desetakov zadolžiti imate, nič ne dé, ker novi zarod bo dober in vam kmalu obilno povrnil tako, da boste kmalu znebili se malega dolga, katerega ste napravili z namenom za izboljšanje živine. Le tako boste istinito dobili dobiček po žlahnem biku. Plemenite staro škatljo, katera je majhna, grdega života in slabe mlečnosti, z najlepšim juncem, imeli boste vendar le mladiče, ki bodo revni in slabotni.

Naj si zapomni vsak živinorejec sledeče znanstveno in po skušnjah utemeljeno zlato vodilo: veliko je lažeče na dobrem juncu, pa nič manj na dobri kravi. Po biku razvija se prednji del života posebno glava, po kravi zadnji del, velikost in posebno znotranje lastnosti, na pr. mlečnost. To vidimo najjasneje na muli, katera je storjena od kobile, ki je bila oplemenena z oslom. Glavo ima oslovsko, velikost pa konjsko — po kobili.

Zbirajmo tedaj prav vestno in natančno krave za pleme, bodimo v presojevanji jako ostri, vsako napako moramo zapaziti in če se prepričamo, da od take krave ni pričakovati lepega zaroda, zavržimo, izključimo jo od plemena. Res je lahko svetovati, pa težko storiti, ker za tako staro klevso bomo malo skupili, za dobro pa morali veliko dati. Vendar ne morem drugega kakor ponoviti poprejšnji nasvet. Če bi gospodar za vsako stvar tako dobro založil denar kakor za to, da kupi lepo dobro kravo za pleme, gotovo bi bilo bolje za gospodarje. Ta denar ni zavržen, je najplodniši zaklad. Res je, da moremo z žlahnim bikom po „križem plemenjenji“ našo domačo živino požlahniti, a le, če stanovitno plemenimo vedno najboljšo z najboljšo živino od rodú do rodú. Še le v petem rodu postaja živina blizo popolnoma požlahnena, kakor znanstvene skušnje dokazujejo. V prvem rodu dobimo že pol žlahne krvi, v drugem  $\frac{3}{4}$ , v tretjem polovico četrte četrte, v četrtem zopet polovico od druge polovice ostale četrte in v petem rodu premaga popolnoma žlahna kri bika.

Poglejmo le v sosedno deželo Koroško, kjer sedaj po tako lepih cenah razprodajajo govejo živino, na pr. mladega bika (od 1—1½ leta starosti) za 120 do 180 gold., kravo mlado 3—4letno za 150 gold. In pri nas? Take cene so neznane in neverjetne! Še le ko so jih iskreni prijatelji, razumni kmetijski možje podučili o glavnih vodilih umne živinoreje, še le potem, ko so skrbno izbirali za pleme vedno najlepšo in najboljšo živino in jo plemenili z najlepšo in najboljšo ter stanovitno od rodu do rodu in tudi svojo živino skrbno odgojevali, jo dobro in umno krmili, so dospeli do te žlahne živine.

### Jezikoslovna drobtinica.

u ali v?

Zoper moj nasvetovani u se je oglasil moj spoštovani Ruski zoprnik. Ni me volja pravde začeti o tej zadevi, ker kakor on mene ni preveril, tako bi menda tudi jaz njega ne. Odgovoriti pa vendar mu moram „sine studio et ira“. Poiskal sem si Ruski časnik, pogledam va nj, namreč v „Novoje Vremja“ št. 384 p. 1., da vidim, je li res, da Rusi pišejo sam v. Prepričal sem se, da Rusi pišejo vù, vo, u in sicer u tudi pri glagolih. „S(ù) odnoj storoni dvora u zdanija...“ „Oni uvérjali... utveržd(i)... raskačivalas(i) bo vsě storoni“. Enako pišejo tudi Čehi ali sam v, kjer ga treba radi blagoglasja, bolj navadno ve in u. Ali ni torej pametno, da pišemu u, ker ga narod govori in ker ga

pišejo in govore tudi drugi Sloveni? Vokal in konsonant pisati z eno in isto črko, to pač ne gre. Mlajši zarod bo tako pisal, stareji se bodo podvrgli, če ne, bodo pa razglašeni, da so starokopitni. M.

## Ozir po svetu.

### Afganistan.

„Novice“ so v zadnjem svojem listu poročale, da se je boj Afganistanov začel z Angleži, in ker je mogoče, da Angleži tukaj trčijo na Ruse, zdi se nam potrebno, da kaj več tudi našim bralcem povemo o tej državi. Ker pa ne bilo bi lahko, kaj boljšega povedati, kakor je povedal vrli „Slov. Gospodar“, naj povemo, kar on poroča, tako-le:

„Grabljivi Angleži so v srednji Aziji v boj zapleteni; 22. novembra so njihovi vojaki iz Indije v 3 kardelih vdrti v deželo Afganistan, kjer zapoveduje mohamedanski vladar: Šir-Ali. Kot najbogatejša dežela na celem svetu že od nekdanj slov izhodnja Indija, ki je pa ravno zarad tega od mnogih roparskih narodov napadana, izropana in tujim strahonjem podvržena. L. 1640. so združeni Angleški trgovci od Indijancev kupili 4 vesnice, kjer je zdaj veliko mesto Kalkuta, ter so v kratkem močno obogateli, vedno več zemlje pridobivali, vojakov prostovoljcev nabirali in naposled, zvito porabivši razprtije Indijskih knezov in podpirani od Angleške vlade, pograbili celo Indijo. Leta 1858. bila je družba trgovcev razpuščena in vsa dežela Angleški državi izročena; leta 1876. se je pa Angleška kraljica dala oklicati za cesarico Indijsko. Novo angleško cesarstvo je res velikansko; meri okoli 60.000 □ milj, na katerih prebiva 200 milijonov ljudi. Neizmerno bogastvo pridobivajo Angleži iz Indije, vsa kupčija je v njihovih rokah. Al to še nikakor ni dosti pohlepnim in nikdar sitim Angležem. Uže grabijo dalje proti izhodu v Birmansko, proti zapadu v Beludžistan, proti severu-zapadu pa sedaj v Afganistan. To je deloma planinska dežela med Indijo, Perzijo in — Rusijo, kajti čvrsti Rusi so zadnja leta prodrli globoko v srednjo Azijo, vzeli Hivo, Taškent, Kokand, Samarkand, Buharo, Balh, in se tako mejam Angleške Indije približali do 120 milj. Angleži so se tega neizmerno ustrašili. Bojijo se namreč, da jim ne bi Rusi v Indiji povrnili podpore, katero dajejo Turkom v Evropi Angleški sebičniki. Prazen strah to ni. Kajti Indijanci le posiljeni trpijo Angleški jarm in ni nemogoče, da se zopet vzdignejo, kakor leta 1858., ako izvedó, da jih utegne kaka velika država podpirati, kakor je Rusija. Angleži skušajo toraj temu že daleč naprej v okom priti in prelaze iz Rusije v Indijo skoz Afganistan v svojo oblast dobiti, bodi iz dobra, bodi iz huda.

Afganistanska dežela meri 12.000 □ milj in šteje kakih 10 milijonov ljudi. Izhodnji in severni del je gorat; nahajajo se ondi planine po 12.000 čevljev visoke, južna stran proti Beludžistanu je tudi vendar ne tako močno gorata; proti zapadu pa je bolj ravna, ob znožju planin in hribov rodovitna, potem pa polagoma prehaja v veliko puščavo, ki sega globoko v Perzijo. Vsled tega je podnebje različno, v planjavah je neizrečeno toplo, kakor sploh po deželah blizu ravnika, v planinah pa zapade debelo snega meseca decembra, in tedaj potegne včasih tudi strahovit mraz. Afgani so Perzijanom sorodni in večidel vsi mohamedanske vere; sploh pa lepi, krepki, svobodoljubni in pogumni ljudje, pravo plemstvo med raznimi narodi srednje Azije. Veliko stotin let so ondi naseljeni in so do sedaj vselej srečno ohranili svobodo in neodvisnost svoje dežele, čeravno so bili od Perzijanov pa tudi že od An-

gležev v sedanjem stoletju napadeni. — Sedanji poglavar jim je Šir-Ali, ki je leta 1863. po smrti svojega očeta Dost-Mohameda vladarstvo prevzel. Stoluje v mestu Kabul, včasih tudi v Kandaharu ali pa v Heratu. Kandahar je veliko mesto ob beludžistanski, Herat pa ob perzijski meji. No, in ravno ta tri mesta so, po katerih se Angležem sline cedijo. Enkrat so že po njih trdno hlastnili, a pri tej reči si tako zobe skrhalo, da so do letos dosti imeli. Bilo je namreč leta 1838., ko so Angleži boj napovedali Afganom. Od 2 strani so l. 1839. planili na uboge planinčane, od juga skoz Bolansko sotesko v Ketah in Kandahar, in od izhoda skoz Kiber sotesko v Kabul. Napad je bil silen. Afgani so bili povsod premagani in Angleži so Dost-Mahomeda vlovili in se v mestih: Ketah, Kandahar in Kabul vgnjezdili. Oficirji in mnogi vojaki so k sebi vzeli svoje žene in otroke. Toda angleško gospodstvo je že 2. novembra 1848. leta nagloma dobilo strašen konec. Akbar, sin ulovljenega Dost-Mahomeda, je natihoma osnoval pogubno zaroto zoper Angleže. V noči od 2. do 3. novembra 1841. leta so zarotniki vsako angleško stvar ubili, do katere so le priti mogli. V groznem vremenu se je 26.000 še živih Angležev, vojakov, žensk in otrok, iz Kabula spustilo na pobeg v Indijo, in sicer skoz Kurd-Kabul soteske, ki so nekoliko bolj proti jugu od Kiber soteske. Blizu 2 meseca so bežali; kajti 12. januarija 1842. leta bilo je ubitih zadnjih 12 mož. Od 26.000 ljudi bil je eden rešen, vračnik dr. Brydon. Ta je srečno odbežal v Indijo, vsi drugi so morali smrt storiti. Angleži so potem sicer več vojske poslali v Afganistan, ali ta je imela samo nalog, zaostale Angleže pobrati, in je deželo po barbarskem puštošenju zapustila. Angleži so imeli dosti do letos. Sedaj pa zopet marširajo v Afganistan, to pa v 3 kardelih pod poveljništvom generala Brown-a. Kardelo gm. Bidulfa prodira iz Ketaha v Kandahar z 11.500 vojaki, med temi je pa samo 300 Evropskih, drugi so Indijanci. Kanone mu vlačijo sloni in bivoli, katerih je 300, kanonov pa 40. Zima je precej občutljiva in je pri vsakem regimentu po 100 mož bolnih. Angleški regimenti štejejo po 1000 mož. Drugo kardelo pod gm. Robrtom napreduje skoz Kurum-sotesko proti Kabulu s 5700 vojaki, med temi je 2000 Evropskih. Tretje kardelo pod gm. Ross-em šteje 16 000 mož, med temi 7500 Evropskih in hoče skoz Kiber-sotesko v Kabul. Važna je pa ta vojska za celi svet, ker, kakor smo rekli, je mogoče, da trčijo Angleži tukaj na — Ruse!“

## Politične stvari.

### Jugoslavenski program.

„Nikar si glave ne ubijaj, dragi prijatelj, s pisanjem uvodnega članka, ki bi razložil pomembo one velike svečanosti 18. in 19. dne novembra v Ljubljani, ko so drage volje, brez vsakoršnih agitacij, na veliki tabor došli mili nam gostje iz vseh slovenskih pokrajin, trojedne kraljevine in družih slovanskih krajev, pa so ti gostje, kakor tudi telegrami in pisma od toliko strani pritrjevali, da vzajemnost slovanska ni prazna fraza — „nikar si glave ne ubijaj z namenjenim člankom, marveč vzemi „Novice“ v roke in prepisi čitateljem svojim, kar so pisale one v 49. listu „Novic“ leta 1870.“ — Tako mi je rekel prijatelj moj, in res! pravo je zadel. Iste misli, ki so 1870. leta navdajale jugoslavenske rodoljube, navdajajo jih še dandanes, čemur sijajna priča je bil 19. november t. l. Takrat so „Novice“ objavile sledeče: